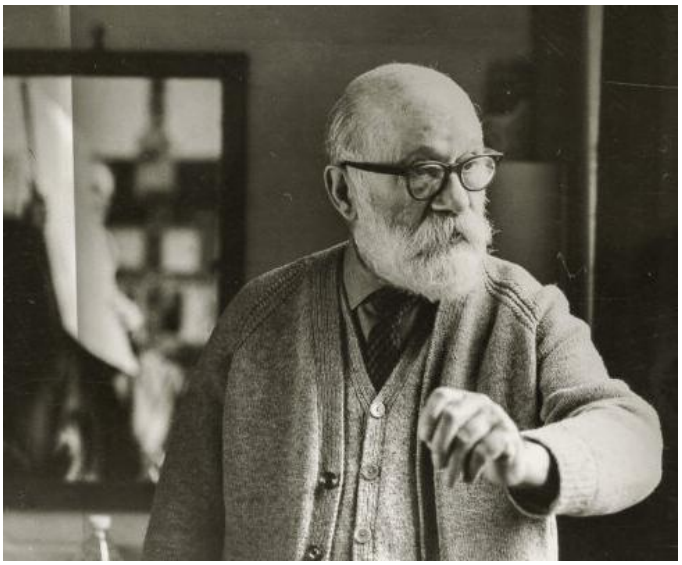
Józsa Ágnes

Tökéletes egyensúly/ Keresztmetszet
Barcsay Jenő (1900-1988) életműve új megvilágításban

Életmű-kiállítás a 'Barcsay 125' jubileumi emlékév keretében
a Magyar Képzőművészeti Egyetemen

Az életmű megkerülhetetlen, akkor is, ha a XX. század művészetéről, s akkor is, ha a Képzőművészeti Egyetem tevékenységéről van szó. Barcsay Jenő születésének százhuszonötödik évfordulója méltó alkalom a megemlékezésre, az ünnepségre, a kiállításra és a művész elméleti munkásságának felmutatására, két kötetének, az *Ember és drapéria* (1958) és a *Forma és a tér* (1966) összevont, javított, újbóli kiadására, amelyben a művészettörténészi elemzések mellett, tizenegy írását is olvashatjuk.

Jelenség volt maga is. Készült róla olyan videofilm, amelyben életéről faggatják és vissza-visszatérő motívum a gyermekkori élmény (Kolozs megye keleti részén, Kolozsvártól hatvanöt, Szamosújvártól harmincegy kilométerre, Katonán született), a mezőségi táj, ahol édesanyja 103 éves koráig élt, ahova rendszeresen visszajárt. Ő a dombok ívének hasonlóságáért költözött 1929-ben Szentendrére.

Erdélyi nemesi, de elszegényedett családba született. Apja katonatisztnek szerette volna, de ő zenésznek készült, s gimnáziumi tanulmányok után tanítói és kántori oklevelet szerzett, s magántanítóskodott. Gulyás Károly fedezte fel festőtehetségét, s egy jómódú erdélyi úr vállalta budapesti tanulmányainak költségeit. Barcsay 1919-ben iratkozott a Képzőművészeti Főiskolára.

Az életműkiállítás a húszas évektől kezdve követi a különböző alkotói korszakokat. Már a kezdetekkor megjelennek azok a stiláris elemek, amelyek az éppen aktuális izmushoz vagy stílusokhoz kötik. Például Rudnay-tanítványként akkori műveiben ezt a sötét, balladisz-

tikus, drámai megközelítések jelzik. A húszas évek második felében a Nemes-Lampért Józseftől és Aba Novák Vilmos által kiérlelt módban, vaskos, zsíros, ecsettel visszakapart nagyon rusztikus emberalakokat, csendéleteket festett. A harmincas években konstruktív elvonatkoztatásba hajló tájai nagyon szépen mutatják az akkori szentendreiek látvány-világát. A későbbi korszakokban megjelennek a bábuk, nem sakk, hanem kuglifiguraként, amelyben megtalálható az a filozófia, amely az ember elidegenedéséről és géppé váló létezéséről szól. Ilyenformán Barcsay nagyon tudatos, egymásra épülő korszakokat tudott fölmutatni, viszont egyetlen korszakában sem ragadt le, bármilyen jó minőségű vagy bár-milyen mai szemmel is értékelkelhető művet hozott létre. Különösen érvényes ez a köztéri mozaikjaira, amelyekben csak látszólag működtek azok a szocialista klisék, amelyek szerint ezek a szocreál megnyilvánu-lásai bár modern, konstruktív formában. Ez a kiállítás is azt bizonyítja, hogy sokkal többrétűbb és szellemileg gazdagabb életműről van szó, olyanról, amelyben a falak átjárhatók, ajtók és kapuk vannak, amelyek nem csupán szimbolikusan engednek betekintést az életműbe, az alkotó gondolkodásmódjába. Jelentik a világra nyitottságot is, amelyben meg-jelenik a spiritualitás, az ablaknyílások kereszt formájában, az árnyé-kokban, amelyek sokszor hangsúlyosabbak, mint aminek árnyékai.

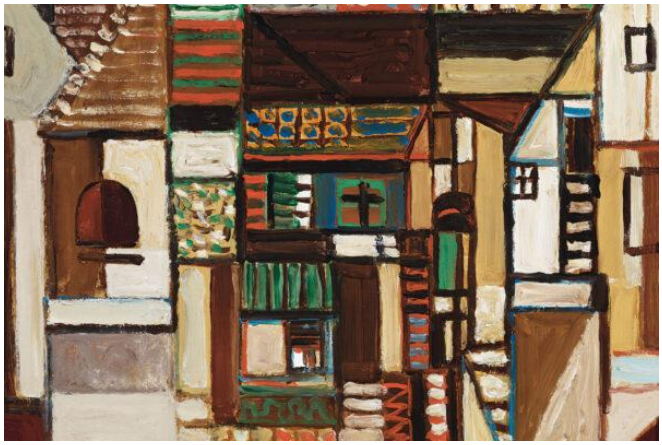
Több évtizeden átívelő tevékenységről van szó, amelynek vannak korszakokon átívelő tematikus egységei, de ugyanakkor egy nagyon színes és heterogén életmű. Barcsayra jellemző, hogy stilárisan mindig kapcsolódott saját korának jellemző stílus-tendenciáihoz, de felismerhetően sajátos megnyilvánulásban.

A kiállítás három műcsoportot mutat be. Az első, földszinti teremben a monumentális művészetébe nyerhetünk bepillantást. A fő falon az *Asszonyok* című szénrajza, amely hatvan év után először került közönség elé. A huszonegy négyzetméteres mű 1964-ben készült, s a

Miskolci Nehézipai Műszaki Egye-tem mozaikjának előképe.

Külön részben láthatjuk Barcsay pedagógiai munkásságának, főleg a művészeti anatómiájának lapjait, amelyet most az ugyancsak művészeti anatómiát tanító Gottfried Bammes alkotásaival együtt mutatnak be.

A harmadik pillér az autonóm festészet (az Egyetem Barcsay kiállítóterében), amely Barcsayn két fontos témáját kívánja bemutatni. Az egyik a tájhoz való viszonyát, a másik pedig a figurához való viszonyát. Itt kronológiába rendezték a műveket. A nagy teret egy fal választja ketté, ezen a falon van egy ablak, amelyen keresztül átláthatunk egyik korszakából a másikba. Fölfedezhetjük Barcsay hihetetlenül erős festői világát, hogy bármennyire is expresszív volt a harmincas évek végén, az a gondolatiság, amely az arányra, a harmóniakeresésre épül, az felbukkan a kései nonfiguratív művein csakúgy, mint a korai tájképeken. Szabó Noémi művészettörténész így fogalmazott: „Barcsay nem volt konstruktivista, de az biztos, hogy a konstrukcióhoz, a szerkezetességhez nagyon erősen kapcsolódott”.

Barcsay munkásságából több olyan formailag, esztétikailag értelmezhető irány nyílik, amelyek inspirációt adhatnak és adnak is a ma fiataljainak.

Barcsay Jenő festőművész élete és munkássága szorosan összefonódik a Magyar Képzőművészeti Egyetem történetével. A Képzőn kezdte meg tanulmányait 1921 őszén Vaszary János osztályában, majd 1926-ban fejezte be Rudnay Gyula irányítása alatt. 1945-ben oktatóként tért vissza az intézménybe, ahol az 1975-ös nyugdíjazásáig művészgenerációk hosszú sorát tanította szemléleti látszattan és anatómia tárgyakra. Több évtizedes művészi és oktatói pályafutása során gyökeresen átformálta a pedagógiai módszereket, és jelentős hatást gyakorolt a művészeti kifejezésmódokra. A Művészeti anatómia nemzetközileg elismert magyarul is több kiadást megért tudományos alaposságú szakkönyv, képtáblái pedig önálló művészi rajzok.

A Barcsay életmű-kiállítás nyolcvan műalkotását és dokumentumait a Magyar Képzőművészeti Egyetem köz- és magángyűjtemények anya-gából állította össze a szentendrei Ferenczy Múzeumi Centrummal közös szervezésében a Kulturális és Innovációs Minisztérium támogatásával.

Kurátorok: Dr. Bojtos Anikó művészettörténész, az MKE Művészet-történeti Tanszék egyetemi tanársegédje; Dr. Sturcz János művészet-történész, az MKE Művészettörténeti Tanszék oktatója; Szabó Noémi művészettörténész, a Ferenczy Múzeumi Centrum kurátora

Megtekinthető szeptember 30-ig a Magyar Képzőművészeti Egyetemen.

